

MacGuide USA
(MacGuide Magazine)

Ez a kiadvány Macintosh számítógépre készült, de a pontos rendszerkövetelmények leírása hiányzik. Kipróbálása Macintosh II CX gépen és Apple CD-ROM olvasón történt, eközben a HyperCard programrendszer aktivizálódott.

A lemez összesen 450 Mb-ot terjedelmű, a legkülönbözőbb felhasználási területekre tartozó, nyílt terjesztésű programgyűjteményen kívül még számos, pénzért árusított program demonstrációs változatát is tartalmazza, valamint 4000 programtermék listáját és 1000 program értékelését is.

A lemezt az olvasóba helyezve azonnal megjelennek a képernyőn a kezeléshez szükséges jelek, így leírásra nincs is szükség. Hiba viszont, hogy az egyes letölthető programok leírásához csak akkor férhetünk hozzá, ha az adott programba belépünk, így a leírások előzetes áttekintése nehézkes.

A lemez ára mindössze száz dollár (pontosabban 99,98).

Educorp CD-ROM
(Educorp Computer Services)

A kiadvány több mint 5000 programot tartalmaz a legkülönbözőbb felhasználási területekről, több mint 310 Mb-ot összterjedelemben. Ebből több mint 100 Mb-ot tesznek ki a HyperCard rendszer kiegészítő elemei.

Rendszerekövetelmények: bármilyen Macintosh számítógép, bármilyen vele kompatibilis CD-ROM olvasó, a HyperCard rendszer 1.2.1-es vagy magasabb változata. A kipróbálás Macintosh SE/30 gépen történt.

A lemezt az olvasóba helyezve azonnal megjelennek a képernyőn a kezeléséhez szükséges jelek, így leírásra nincs is szükség.

Van egy könyv, amely a lemezen található programok többségének tartalmazza a leírását, de nem mindegyikét.

A kiadvány ára 199 dollár.

PD-ROM
(Berkeley Macintosh User's Group)

A kiadvány Macintosh gépre mintegy 200 szolgáltatóprogramot, 250 játékot, 50 oktatóprogramot, 30 távközlési programot, 100 funkcióbillentyű-programot, 450 egyéb programot, 500 karakterkészletet, 1000 képet, 100 hanganyagot, 100 grafikát stb., összesen több mint 3000 program- és adatállományt tartalmaz. Hozzájutni nem sikerült, így kipróbálására nem volt mód.

Public Domain Software on File CD-ROM
(Facts on File)

A kiadvány mintegy 200 kipróbáltan vírusmentes programot tartalmaz Macintosh gépre, a legkülönbözőbb felhasználási területekről.

Rendszerekövetelmények: Apple IIe, Apple II GS vagy nyelvi kártyával kiegészített Apple II gép legalább 64 K tárral, Apple II SCSI-kártya legalább C verziója, CD-ROM olvasó SCSI-interfészsel és hajlékonylemezes-egység.

A kiadványhoz hajlékony mágneslemezen menürendszerű keresőprogramot adnak.

Kipróbálására megfelelő gépkonfiguráció híján nem volt mód.

/REESE, J.: Shareware and public domain software on CD-ROM. = Laserdisk Professional, 2. köt. 6. sz., 1989. p. 15–32./

(Válas György)

Tervek a CD-ROM technika és a műholdas távközlés alkalmazására Új-Dél-Wales szakoktatási iskolai könyvtáraiban

Ausztrália Új-Dél-Wales államának szakoktatási hálózata 102 iskolából áll, közülük 82-ben van főhivatású személyzettel működő könyvtár. Ezt a könyvtárhálózatot központi módszertani, fejlesztési és tervezési részleg támogatja. Ugyancsak hálózati szintű az a Parramatta és Newcastle városokban működő kiszolgáló részleg, amely a megrendeléseket, szerzeményezést, katalogizálást, feldolgozást és elosztást végzi. A központi szervek a helyi könyvtárakkal a kapcsolatot a regionális központként működő, 6–8 további könyvtárat ellátó könyvtárakon keresztül tartják.

Online szolgáltatások

1988-ig a hálózat 22 könyvtára – köztük 7 regionális központ – kapcsolódott be a kiépülőfélben lévő online osztott katalógus és kölcsönzési igénybejelentő rendszerbe, amely a CLANN cég szoftverjével a szakoktatás TAFENET nevű számítógéphálózatán működik. A résztvevők száma 1988–89 folyamán további 25-tel bővül. Ezenkívül 12 könyvtár nyújt külső adatbázisokból online információkeresést, ez a létszám 12-vel bővül. Az osztott katalógus feltöltése 95%-os szintet ért el, a monográfiák bevitele befejeződött, az időszaki kiadványok

bevitelét 1988 végére kellett befejezni. A hálózati könyvtárak állományán kívül a katalógus tartalmazza a Sidney Technical College Library kurrens időszakkiadvány-állományát is.

Az online szolgáltatások kiépítésekor a nagyobb iskolák könyvtárai és a regionális központok kaptak magasabb prioritást. A kis létszámú és állományú vidéki könyvtárak általában manuális rendszerrel működnek, náluk mikrofilmlapon található meg egyrészt a körzet többi könyvtárának a katalógusa, másrészt a teljes könyvtárhálózat közös katalógusa.

Az online katalógushoz hozzáféréssel rendelkező nagyvárosi iskolák könyvtárainak többsége is tart mikrofilmlap-katalógust, egyrészt tartalékként arra az esetre, ha az online katalógus nem érhető el, másrészt arra az esetre, ha túl sokan állnak sorban az online katalógusért.

A mikrofilmlapok előállításának a növekvő terjedéssel járó költségnövekedése, a magas távközlési költségek és az osztott katalógust hordozó számítógép nagy leterhelése ösztönözték 1987-ben egy új fejlesztési program megindítását. A fejlesztés célja javítani a vidéki könyvtáraknak nyújtott szolgáltatásokat, növelni a hozzáférést az online osztott katalógushoz.

A mikrofilmlap-katalógus hasznos eszköz volt, de elérte azt a méretet, amely mellett a használata már nehézkessé vált. A fejlesztési program fő célja lett az egyszerű, rugalmas, gyors katalóguskeresés lehetőségének megteremtése.

A cikk megírásakor a fejlesztési program négy hónapja folyt. Ezalatt elkészült a program munkaterve. Ebben tekintetbe kellett venni, hogy iskolai könyvtárakról van szó, figyelembe kellett venni az együttműködési és távközlési lehetőségeket, az elérhető hardver-, szoftver- és szolgáltatási hátteret.

Az előkészítő munkához tartoztak a szakirodalmi információkeresések, a folyóiratcikkek, kutatási jelentések és könyvek beszerzése, részvétel konferenciákon és megbeszéléseken, írásbeli és személyes kapcsolat felvétele olyanokkal, akikről megfelelő segítség volt remélhető. Különösen fontos volt a kapcsolatfelvétel azokkal, akik már megvalósítottak valamilyen számítógépes szolgáltatást, valamint a szükséges termékek hazai szállítóival. Az előkészítő munka eredménye egy tanulmány volt, amely a műszaki lehetőségekkel és a várható induló költségekkel foglalkozik. A vizsgált lehetőségek között szerepel a CD-ROM technika (műszaki feltételek, előállítás, berendezés, szoftver, hazai szállítók és felhasználási lehetőségek), a személyi számítógépek alkalmazása a helyi és körzeti katalógusok letöltésére, a központi online katalógus időközönkénti elérése a helyi számítógép-hálózatokba iktatott távközlési egység útján, valamint az AUSSAT műholdas távközlési rendszer felhasználása a központi online katalógus elérésére. A tanulmány végül két fő csa-pásírányt jelölt ki:

- ▶ az osztott katalógus CD-ROM lemezre vitelét célzó vizsgálatokat,

- ▶ a műholdas távközlési technika lehetőségeinek közös vizsgálatát az osztott katalógus online elérésére.

A kutatási program következő szakaszában ebben a két irányban indultak meg a részletesebb vizsgálatok.

CD-ROM technika

Ebben a kutatási szakaszban központi feladat volt a meglévő hasonló alkalmazások felderítése és a részletekbe menő tárgyalások a hazai szállítókkal. Ez volt a leghatékonyabb módszer a pontos és naprakész információ beszerzésére. Csak két hasonló rendszert sikerült találni: a *University of Guelph* rendszerét és az *OCLC* fejlesztés alatt álló rendszerét. Egyik sem volt átvihető a tervezett rendszerre. Így időt kellett szánni a belföldön hozzáférhető szoftver értékelésére, a katalógus-adatbázis méretének és havi növekményének, a szükséges indexek méretének, a bibliográfiai rekordok és adatellenőrző rekordok méretének meghatározására.

A terjedelembecslésekben az volt a cél, hogy az adatbázis az indexekkel együtt minél hosszabb ideig elférjen egyetlen lemezen.

A kereső programrendszer számára kitűzött fő cél az volt, hogy emulálja az online osztott katalógust. Ezenfelül meg kell lennie benne a lehetőségnek, hogy később majd kezelni tudja a grafikus és hanginformációt is.

A tervezett közös CD-ROM katalógus iránt támasztott fő követelmények a következők:

- ▶ a meglévő online osztott katalógus kerüljön CD-ROM hordozóra;
- ▶ az adatok és indexek a CD-ROM lemezen legyenek, a szoftver pedig hajlékony mágneslemezen, amelyről betöltendő a merev mágneslemezre;
- ▶ az átlagos keresési idő nem haladhatja meg a 3 másodpercet;
- ▶ a bibliográfiai rekordok és az állományadatok együtt, egyazon lemezen legyenek;
- ▶ az aktualizálás negyedévenként történjék, úgy, hogy az új lemez a teljes állományt tartalmazza, vagyis kiegészítő lemezre ne legyen szükség;
- ▶ az első katalóguslemez készüljön el 1988 augusztusára;
- ▶ a CD-ROM katalógushoz olyan felhasználói interfészprogram kell, amely nagyon hasonló az online osztott katalógus megfelelő programjához, beleértve a segítő szövegeket, a programozott billentyűk szerepét, a képernyőterveket;
- ▶ a CD-ROM katalógusban legyen mód akár egyetlen könyvtár állományában keresni, akár a hálózat teljes közös katalógusában;
- ▶ a keresőparancsoknak a meglévő online közös katalógus parancsait kell utánozniuk, megengedve az adatmezőnkénti keresést (pl. cím, szerző szerint, a kettő szerint együtt, tárgykör, raktári jelzet szerint), a keresést egy adatmezőn belül több szóval, a logikai kifejezésekkel történő keresést, a szabad szöveges keresést valamennyi adatmező-

ben, a korlátozást időpontra, információhordozóra (pl. nyomtatott, mikrofilm, hanglezem).

Meghatároztuk a szükséges berendezést és bútorzatot, ezen belül a szükséges típusokat is. A berendezés és bútorzat általában a következő: mikroszámítógép, grafikus színes monitor, 20 Mbájtos merevlemez, hajlékonylemez-egység, 640 K belső tár, szoftver, interfészkartha, CD-ROM olvasó hangcsatlakozással, nyomtató grafikus lehetőségekkel, zajárnyékoló tető, munkaasztal, valamint ergonómiailag tervezett karosszék.

Az elkészült összefoglaló jelentés a fenti irányelveken kívül azt tartalmazza, hogy a berendezés beszerzésének és a CD-ROM katalógus szétosztásának meg kell történnie 1989 végéig. Az implementációs ütemterv előnyben részesíti a vidéki könyvtárakat, különösen a regionális központokat. Ugyancsak előnyben részesül a Sidney Technical College könyvtára, a hálózat központi könyvtára, valamint a központi kiszolgáló részleg. Ez utóbbi helyeken további CD-ROM adatbázisok is szükségesek, pl. a Supermap, az ERIC on CD-ROM, valamint bibliográfiai ellenőrzést szolgáló CD-ROM adatbázis. (Erre a célra rendszerint a Library of Congress katalógusa, az LC MARC használatos. – A ref.)

A CD-ROM adatbázist mindenképp azok a könyvtárak kapják meg, amelyek a kizárólagos mikrofilm-katalógust akarják felváltani vele, csak azután azok, amelyek az online katalógus elérése mellett kívánják biztonsági példányként használni.

Műholdas összeköttetés

A műholdas távközlés felhasználási lehetőségeinek vizsgálata a minisztérium más részlegeivel és az oktatási minisztériummal közösen végzett munka keretében folyik. Célja:

- ▶ demonstrálni az oktató műsorok eljuttatásának előnyeit a távoli településekre;
- ▶ demonstrálni, hogy a műholdas összeköttetés olcsóbb, mint a hagyományos távközlés;
- ▶ javítani a részt vevő fejlesztőcsoportok külső megítélését.

A kísérletek az AUSSAT távközlési hold segítségével folynak majd. Mintegy négy távoli helyen létesítve vevőberendezés, amely kisméretű parabolaantennából és olyan beltéri egységből áll, amelynek több kétirányú adatátviteli csatlakozása, tévé- és esetleg rádióvevő-csatlakozása van. A szakoktatási könyvtári hálózat két vidéki színhelyen vesz részt a kísérletben. Egyrészt az online osztott katalógushoz létesít hozzáférést, másrészt külső adatbázisokhoz, például a Dialog és Orbit szolgáltatóközpontokhoz. Ez utóbbi kettő most is használatban van földi vonalak és az AUSTPAC csomagkapcsolt adatátviteli hálózat segítségével. A minisztérium más részlegei által vizsgált lehetőségek közé tartozik az iskolák online hozzáférése a tanuló-nyilvántartási rendszerhez, az elektronikus posta és dokumentumtovábbítás, a pedagógusok továbbképzése, az iskolákba jelenleg a Skychannel közvetítésével továbbított műholdas interaktív oktató műsorok bővítése.

/WOODS, L.: CD-ROM and satellite plans in NSW TAFE Library Services. = Lasie, 19. köt. 1. sz. 1988. p. 4–9./

(Válas György)

FELHÍVÁS

Egyeztessük naptárainkat!

Gyakran előfordul, hogy nagyobb, több kollégát érintő könyvtári rendezvény zajlik egyszerre.

Ezt kivédendő, szeretnénk koordinálni a rendezvények időpontját. Kérjük tehát a Magyar Könyvtárosok Egyesületét, a Könyvtári és Informatikai Kamarát, illetve minden intézményt, társaságot, ha több könyvtárost mozgósító programot szerveznek, jelentsék be a KMK Koordinációs Osztályán *Kéri Ildikónak* telefonon (175-7533/463 m.), vagy írásban (OSZK KMK 1827 Budapest, Budavári Palota F ép. 438. sz.). Kollégáink ennek birtokában meg fogja tudni mondani, van-e már más rendezvény a jelzett napon.

Bízunk benne, hogy próbálkozásunk sikeres lesz, és a jövőben nem szervezünk egymásra.

OSZK KMK
Koordinációs Osztály